

Staatsexamen VWO
2022

tijdvak 1
dinsdag 24 mei
09.00 – 10.00 uur

Maatschappijleer

College-examen schriftelijk

**Voor dit examen zijn maximaal 32 punten te behalen;
het examen bestaat uit 30 meerkeuzevragen.**

Beantwoord alle vragen op het antwoordblad.

De mensenhandel is een internationaal verschijnsel. In de Europese Unie wordt sinds enige jaren de mensenhandel door samenwerking bestreden. Voor de vragen 1 t/m 7 gebruik je afbeelding 1.

Er zijn verschillende internationale verdragen waar de landen van de Europese Unie aan gebonden zijn.

- 1p 1 Welk internationaal verdrag maakt het mogelijk om gezamenlijk met Europese landen op te treden tegen de mensenhandel?
- A de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens
 - B het Verdrag van Schengen
 - C het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
 - D het Vluchtelingenverdrag van Genève

In de Nederlandse Grondwet staan bepalingen waar de mensenhandel mee in strijd is. Zoals het artikel 11 van de Grondwet, dat de integriteit van het lichaam beschermt.

- 1p 2 Welk soort grondrecht behandelt het artikel 11 dat de integriteit van het lichaam beschermt?
- A een universeel grondrecht
 - B een modern grondrecht
 - C een sociaal grondrecht
 - D een politiek grondrecht

In Nederland is de positie van het slachtoffer van een delict in het strafproces versterkt. Bijvoorbeeld doordat het slachtoffer recht op slachtofferhulp heeft.

- 1p 3 Welke rechten heeft het slachtoffer in het strafproces in Nederland nog meer?
- A het spreekrecht en het recht op een schadevergoeding
 - B het recht op het eisen van een straf en het spreekrecht
 - C het recht op mede-opsporing en het recht op schadevergoeding
 - D het gedoogrecht en het spreekrecht
 - E het recht op schadevergoeding en het recht op het eisen van een straf

In afbeelding 1 wordt de nadruk gelegd op een belangrijk beginsel van de rechtsstaat.

“Zo kan het voorkomen dat een mogelijk slachtoffer van mensenhandel gedetecteerd wordt in België, maar het slachtoffer aangeeft eerder in Luxemburg te zijn uitgebuit. In een dergelijke situatie is het van belang dat afstemming plaatsvindt tussen de partners in beide landen over wie het slachtoffer zal opvangen, welke wetgeving van toepassing is en hoe het slachtoffer, indien nodig, door het ene aan het andere land zal worden overgedragen.”

- 1p 4 Welk beginsel van de rechtsstaat is in dit praktijkvoorbeeld te herkennen?
- A het opportuniteitsbeginsel
 - B het legaliteitsbeginsel
 - C het solvabiliteitsbeginsel
 - D het beginsel van ne bis in idem

De brochure, waar afbeelding 1 een fragment uit is, heeft als doel de samenwerking in de bestrijding van de mensenhandel in Europa te bevorderen.

- 1p 5 Welke Europese instellingen stellen de internationale regels op waardoor de mensenhandel in Europa aangepakt kan worden?
- A de Europese Commissie en het Europees Parlement
 - B de Europese Raad van Ministers en de Europese Commissie
 - C de Raad van de Europese Unie en de Europese Commissie
 - D het Europees Parlement en de Europese Raad van Ministers

De bestrijding van de mensenhandel door justitie en politie verloopt in verschillende fasen: de opsporing, de vervolging, de berechting en de afdoening.

- 1p 6 Van welke fase van de bestrijding van de mensenhandel is afbeelding 1 een voorbeeld?
- A de afdoening
 - B de berechting
 - C de opsporing
 - D de vervolging

Stel dat een verdachte van mensenhandel in de gemeente Den Haag in Nederland wordt aangehouden.

- 1p 7 Voor welke rechtbank moet hij dan in eerste aanleg verschijnen?
- A het Europees Hof voor de Rechten van de Mens
 - B het Europees Hof van Justitie
 - C de rechtbank Den Haag
 - D het gerechtshof Den Haag
 - E Internationaal Gerechtshof
 - F Internationaal Strafhof

In Nederland wordt al geruime tijd een discussie gevoerd over de betekenis van werk- of taakstraffen. De vraag is voortdurend wat het beste middel is om bepaalde doelen van het geven van straf te bereiken. In deze opgave een bijdrage van een directeur van de Reclassering Nederland. Voor de vragen 8 t/m 14 gebruik je tekst 1.

Er zijn verschillende soorten straffen.

- 1p 8 Welk soort straf is een werkstraf?
- A een bijkomende straf
 - B een hoofdstraf
 - C een maatregel
 - D een ontzegging
 - E een penitentiaire sanctie

In de regels 42 en 43 van tekst 1 dienen twee begrippen ingevuld te worden op de plaats van de letters **X** en **Y**.

	X	Y
I	officier van justitie	vonnis
II	rechter	pleidooi
III	advocaat	requisitoir
IV	officier van justitie	pleidooi
V	rechter	vonnis
VI	advocaat	pleidooi

1p 9 Welke combinatie van begrippen is juist?

- A** I is juist.
- B** II is juist.
- C** III is juist.
- D** IV is juist.
- E** V is juist.
- F** VI is juist.

1p 10 In de regels 47 t/m 53 van tekst 1 komt een taak van de reclassering aan bod. Welke taak van de reclassering is in de regels 47 t/m 53 van tekst 1 te herkennen?

- A** De justitiële bijstand tijdens het verhoor van de verdachte.
- B** De ondersteuning bij de terugkeer van de verdachte in de samenleving.
- C** De toenadering tussen de verdachte en het slachtoffer.
- D** De voorbereidingen bij het schadeloos stellen van de slachtoffers.

Tekst 1 is geschreven door de heer Bac, directeur van Reclassering Nederland.

- I De heer Bac stelt in tekst 1 dat de reclassering belangrijk werk verricht, omdat het geven van een werkstraf de immateriële schade van de criminaliteit beperkt.
- II De heer Bac stelt in tekst 1 dat een werkstraf de materiele schade van de criminaliteit beperkt.

1p 11 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?

- A** I is juist, II is onjuist.
- B** II is juist, I is onjuist.
- C** Beide stellingen zijn juist.
- D** Beide stellingen zijn onjuist.

- I De combinatie van een werkstraf en een enkelband is een voorbeeld van een vergelding.
- II De combinatie van een vergoeding aan het slachtoffer door de veroordeelde en een korte gevangenisstraf is een voorbeeld van resocialisatie.

1p 12 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?

- A I is juist, II is onjuist.
- B II is juist, I is onjuist.
- C Beide stellingen zijn juist.
- D Beide stellingen zijn onjuist.

Met het geven van een straf kunnen verschillende doelen worden beoogd. In de regels 68 t/m 74 van tekst 1 is een duidelijk doel van een straf te herkennen.

1p 13 Welk doel van een werkstraf is in de regels 68 t/m 74 van tekst 1 te herkennen?

- A algemene preventie
- B genoegdoening
- C resocialisatie
- D speciale preventie
- E vergelding

In regel 75 van tekst 1 dient een begrip ingevuld te worden op de plaats van de letter **Z**.

1p 14 Welk begrip dient in regel 75 van tekst 1 op de plaats van de letter **Z** ingevuld te worden?

- A aangiftecijfer
- B ophelderingscijfer
- C recidivecijfer
- D seponeringscijfer

In het voorjaar van 2021 vond in Straatsburg een conferentie over de toekomst van Europa en de Europese Unie plaats. Een van de onderwerpen was de wijze waarop de burger meer betrokken kan worden bij de Europese besluitvorming. Voor de vragen 15 t/m 19 gebruik je tekst 2.

De Europese Unie kent sinds kort 27 lidstaten, maar er zijn ook andere Europese samenwerkingsverbanden.

1p 15 Welke van de volgende staatsinstellingen kent meer dan 27 lidstaten?

- A de Europese Commissie
- B het Europees Parlement
- C de Raad van de Europese Unie
- D de Raad van Europa

- I In de regels 1 t/m 20 van tekst 2 wordt gevraagd naar de mening van de Europese burgers over actuele maatschappelijke problemen.
- II In de regels 21 t/m 66 van tekst 2 is zowel de sociaal-economische als de politiek-juridische invalshoek te herkennen.

1p 16 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?

- A** I is juist, II is onjuist.
- B** II is juist, I is onjuist.
- C** Beide stellingen zijn juist.
- D** beide stellingen zijn onjuist.

In de regels 45 t/m 66 van tekst 2 worden de Europese Commissie en Ursula von der Leyen, de voorzitter van de Europese Commissie, genoemd. In de onderstaande tabel worden deze Europese politieke actoren vergeleken met politieke actoren die een rol spelen in de Nederlandse staatsinrichting.

	Europese Commissie	Voorzitter van de Europese Commissie
I	Gedeputeerde Staten	Commissaris van de koning
II	Gemeenteraad	Burgemeester
III	Provinciale Staten	Commissaris van de koning
IV	Kabinet	Premier
V	Gemeenteraad	Wethouder
VI	Kabinet	Koning

1p 17 Welke combinatie van Nederlandse politieke actoren komt overeen met de twee Europese politieke actoren?

- A** I is juist.
- B** II is juist.
- C** III is juist.
- D** IV is juist.
- E** V is juist.
- F** VI is juist.

In de regels 81 t/m 95 van tekst 2 zijn tegenstellingen in de Europese Unie zichtbaar.

1p 18 Deze tegenstellingen worden mede veroorzaakt door:

- A** de grote macht van het Europees Parlement.
- B** de leidende rol van de natie Frankrijk.
- C** het feit dat de meerderheid in de Europese Unie altijd beslissend is.
- D** de overdracht van de nationale soevereiniteit aan de Europese Unie.

1p 19 Welke instellingen in de Europese Unie hebben de wetgevende macht?

- A** het Europees Hof van Justitie en de Europese Raad
- B** het Europees Parlement en de Europese Commissie
- C** de Europese Raad en de Europese Commissie
- D** de Raad van de Europese Unie en het Europees Hof van Justitie
- E** de Raad van de Europese Unie en het Europees Parlement

Dankzij de verschillende technische hulpmiddelen zoals mobiele telefoons en tablets zijn mensen tegenwoordig overal bereikbaar. Dat heeft voor- en nadelen. Gebruik voor de volgende vragen tekst 3.

1p 20 Welk woord dient op de plaats van de letter **X** in regel 9 van tekst 3 te worden ingevuld?

- A** Vakbond, want de FNV komt op voor de belangen van de werknemers in de gezondheidszorg.
- B** Vakcentrale, want de FNV is de grootste landelijke vereniging van verschillende vakbonden.
- C** Werkgeverscentrale, want de FNV is de grootste landelijke vereniging voor het midden- en kleinbedrijf.
- D** Werkgeversvereniging, want de FNV regelt arbeidsvoorwaarden voor werkgevers en werknemers.

De afspraken over onbereikbaarheid van medewerkers in de zorg zijn geregeld in een cao-akkoord.

1p 21 Wat is het voordeel voor een werknemer om afspraken te regelen via een cao?

- A** Een cao is een centrale arbeidsorganisatie. Deze organisatie bewaakt de afspraken tussen werkgevers en werknemers.
- B** Een cao is een centrale voor arbeidsoverleg. Het overleg over arbeidsvoorwaarden wordt door deze centrale voorbereid en bewaakt.
- C** Een cao is een collectieve arbeidsovereenkomst. Deze overeenkomsten worden afgesloten door de SER.
- D** Een cao is een collectieve arbeidsovereenkomst. De afspraken in een cao gelden voor iedereen die in deze bedrijfstak werkt.

Het recht om onbereikbaar te zijn staat ook in andere Europese landen op de maatschappelijke agenda. Zo beïnvloeden zij elkaars sociale wetgeving.

1p 22 Dit is een voorbeeld van:

- A** de automatisering van de arbeidsvoorwaarden.
- B** de flexibilisering van de arbeid.
- C** de globalisering van de arbeidsvoorwaarden.
- D** het materialiseren van de arbeid.

1p 23 Waarom zal juist de PvdA met een voorstel zijn gekomen om het recht op onbereikbaarheid in de wet vast te leggen?

- A** De PvdA is een christendemocratische partij. Christendemocraten willen dat de overheid aanvullende maatregelen treft in de particuliere sector.
- B** De PvdA is een sociaaldemocratische partij. Sociaaldemocraten willen dat de overheid de rechten van werknemers beter beschermt.
- C** De PvdA is een liberale partij, die de rechten van werkgevers en werknemers wil beschermen.

“In Frankrijk is het zelfs sinds 2017 in de wet opgenomen dat werknemers het recht hebben om buiten werktijd onbereikbaar te zijn.”

- 1p 24 Het wettelijk recht om buiten werktijd onbereikbaar te zijn is onderdeel van:
- A immateriële arbeidsomstandigheden.
 - B immateriële arbeidsvoorwaarden.
 - C materiële arbeidsvoorwaarden.
 - D materiële arbeidsomstandigheden.

Over de huidige stand van zaken van de Nederlandse verzorgingsstaat werd in het najaar van 2020 een aantal artikelen gepubliceerd.
Voor de vragen 25 t/m 27 gebruik je tekst 4.

Bij de analyse van een maatschappelijk vraagstuk maken we gebruik van vier invalshoeken. In tekst 4 is een maatschappelijk vraagstuk aan de orde, namelijk vooral de vraag over de ingewikkeldheid van de verzorgingsstaat.

Vraag I Speelt dit vraagstuk vooral bij de centrale of bij de decentrale overheid?

Vraag II Wat zijn de gevolgen van het vraagstuk voor de sociale cohesie in Nederland?

- 1p 25 Welke twee invalshoeken horen het beste bij de bovenstaande vragen?
- A de politiek-juridische en de sociaal-culturele invalshoek
 - B de sociaal-economische en de vergelijkende invalshoek
 - C de sociaal-economische en de politieke-juridische invalshoek
 - D de vergelijkende en de sociaal-culturele invalshoek

Gebruik de regels 8 t/m 16 van tekst 4.

I De verschuiving van verantwoordelijkheden van de overheid naar werkgevers en individuele burgers is een voorbeeld van decentralisatie.

II De verschuiving van verantwoordelijkheden van de overheid naar provincies en gemeenten, is een voorbeeld van privatisering.

- 1p 26 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?
- A I is juist, II is onjuist.
 - B II is juist, I is onjuist.
 - C Beide stellingen zijn juist.
 - D Beide stellingen zijn onjuist.

De verzorgingsstaat bestaat uit vele soorten collectieve voorzieningen. Deze voorzieningen bieden burgers in verschillende fasen van hun leven ondersteuning. Hieronder een aantal combinaties van levensfasen en voorzieningen. Van links naar rechts staan de verschillende soorten voorzieningen vermeld.

	Voorschoolse voorziening	Onderwijsvoorziening	Werkvoorziening	Pensioenregeling
I	baby's - crèche	scholieren - WIA	werkende volwassenen - korting bij sportclubs	bejaarden - zorgverlof
II	kleuters - consultatiebureau	scholieren - gratis bibliotheek	werkende volwassenen - zorgverlof	bejaarden - AOW
III	kleuters - kinderbijslag	scholieren - kinderopvangtoeslag	werkende volwassenen - studielening	bejaarden - gratis bibliotheek
IV	baby's - kinderbijslag	scholieren - studielening	werkende volwassenen - ouderschapsverlof	bejaarden - WW

1p 27 Wat zijn de juiste combinaties van levensfasen en collectieve voorzieningen?

- A** De combinaties van I zijn juist.
- B** De combinaties van II zijn juist.
- C** De combinaties van III zijn juist.
- D** De combinaties van IV zijn juist.

Migratie is een van de voornaamste uitdagingen van de arbeidsmarkt in de Europese Unie.

Voor de vragen 28 t/m 30 gebruik je tekst 5.

Uit het onderzoek van Petra de Jong blijkt, dat het beroep op de sociale zekerheid dat migranten uit de EU doen, kleiner is dan gedacht.

1p 28 Welke van de volgende oorzaken vond zij in haar onderzoek?

- A** Migranten betalen (te) weinig premie voor de werknemersverzekeringen en zijn te kort in Nederland voor aanspraak op de sociale voorzieningen.
- B** Migranten betalen (te) weinig premie voor de sociale voorzieningen en zijn te kort in Nederland voor aanspraak op werknemersverzekeringen.
- C** Migranten vallen vaak niet onder de voorwaarden van de Algemene Kinderbijslagwet en betalen geen premie voor de volksverzekeringen.
- D** Migranten kunnen niet direct gebruik maken van sociale voorzieningen, maar krijgen wel direct toegang tot de WWB.

Binnen de EU zijn verschillende modellen van de verzorgingsstaat te onderscheiden, waardoor de rechten en plichten per land verschillen. We onderscheiden het Angelsaksische-, het corporatistische- en het Scandinavische model.

Hieronder volgen drie stellingen over deze modellen.

- I Het Scandinavische model sluit aan bij de liberale visie op de verzorgingsstaat.
- II In het Scandinavische model is de waarde “gelijkheid” belangrijker dan in het corporatistische model.
- III In het Angelsaksische model is sprake van de dominantie van de vrije markt.

2p 29 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?

- A I is juist, II en III zijn onjuist.
- B II is juist, I en III zijn onjuist.
- C III is juist, I en II zijn onjuist.
- D I en II zijn juist, III is onjuist.
- E I en III zijn juist, II is onjuist.
- F II en III zijn juist, I is onjuist.

Hieronder volgen drie andere stellingen over deze modellen.

- I Tot 1960 was de verzorgingsstaat in Nederland georganiseerd volgens het corporatistische model.
- II In het corporatistische model staat de samenwerking tussen de sociale partners centraal.
- III In het Angelsaksische model is er sprake van een sterke collectieve sector.

2p 30 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?

- A I is juist, II en III zijn onjuist.
- B II is juist, I en III zijn onjuist.
- C III is juist, I en II zijn onjuist.
- D I en II zijn juist, III is onjuist.
- E I en III zijn juist, II is onjuist.
- F II en III zijn juist, I is onjuist.